

2. Про затвердження Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр : Постанова Каб. Міністрів України від 06.03.2019 № 221 : станом на 6 верес. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2019-п#Text>

3. Про затвердження Порядку утворення та умов функціонування спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти : Наказ МОН України від 22.08.2024 № 1182. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-24#Text>

4. Про внесення змін до Положення про інклюзивно-ресурсний центр : Постанова Каб. Міністрів України від 24.12.2024 № 1491. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1491-2024-п#Text>

5. Про затвердження Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр : Постанова Каб. Міністрів України від 06.03.2019 № 221 : станом на 6 верес. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2019-п#Text>

6. Портал ІРЦ. *Портал ІРЦ*. URL: <https://ircenter.gov.ua/>

7. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024–2026 роки : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 07.06.2024 № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-р#Text>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-553-5-55>

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ

Зобенько Наталія Анатоліївна

кандидат педагогічних наук,

*доцент кафедри фізичної терапії, реабілітації, спеціальної
та інклюзивної освіти*

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Україна

Постановка актуальності проблеми. Сучасний етап розвитку системи освіти України характеризується переходом до інклюзивної моделі, яка базується на засадах гуманізму, рівноправності, поваги до

розмаїття та недискримінації. Інклюзивна освіта забезпечує рівні можливості для всіх дітей, у тому числі з особливими освітніми потребами (ООП), шляхом створення відповідного освітнього середовища та впровадження адаптивних і корекційних методик навчання й виховання. Особливої актуальності вищезначене питання набуває на рівні закладів дошкільної освіти (ЗДО), які є першим соціальним інститутом у житті дитини, де формуються базові навички спілкування, самосприйняття, довіри до дорослого та суспільства.

Серед численних викликів, що постають перед педагогами інклюзивних груп, особливе місце займає необхідність здійснення цілісного психолого-педагогічного супроводу, спрямованого на гармонійний розвиток дитини, її успішну адаптацію, зниження тривожності, розвиток мовлення, соціальних компетентностей, емоційного інтелекту та когнітивних процесів.

Аналіз наукових досліджень. Узагальнюючи наукові дослідження, можна констатувати зростання академічного інтересу до проблем інклюзії в системі дошкільної освіти. Серед вітчизняних науковців, які активно вивчають дану тематику, варто відзначити В. М. Синьова та М. П. Матвєєву, які зосереджують увагу на психолого-педагогічних умовах розвитку дітей з інтелектуальними та комунікативними порушеннями в інклюзивному освітньому середовищі. Так, І. О. Жадленко підкреслює значущість диференціації освітнього процесу та необхідність індивідуалізації підходів до дітей з особливими освітніми потребами. У дослідженнях О. В. Чопік акцентується увага на професійній підготовці педагогів до діяльності в умовах інклюзивної освіти, зокрема на важливості командної взаємодії в колективі. Науковці А. В. Харченко та Л. О. Котлова аналізують аспекти формування психологічної готовності вихователів до реалізації інклюзії, акцентуючи на розвитку емоційної компетентності як одного з ключових чинників ефективної педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі.

Мета дослідження – обґрунтувати значення психолого-педагогічного супроводу як ключового інструменту підтримки дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. У вищезазначеному контексті особливої актуальності набуває розуміння сутності психолого-педагогічного супроводу в умовах інклюзії. Психолого-педагогічний супровід в умовах інклюзії слід розуміти як багатокомпонентний, науково обґрунтований процес планомірної підтримки дитини, який включає аналіз її особистісних особливостей, визначення освітніх потреб, систематичне спостереження за динамікою розвитку та інтеграцію

фахової допомоги. Така діяльність базується на принципах гуманізації освіти, поваги до людської гідності, педагогіки партнерства й диференціації [1, с. 12].

Метою психолого-педагогічного супроводу є забезпечення індивідуалізованого підходу до кожної дитини з урахуванням її психофізичних особливостей, освітніх потреб, рівня актуального розвитку, потенційних можливостей і наявних труднощів. Такий супровід передбачає створення умов для позитивної динаміки особистісного становлення дитини, подолання бар'єрів у навчанні та комунікативній сфері, а також сприяння її успішній соціальній інтеграції в інклюзивне освітнє середовище. Досягнення зазначених цілей можливе лише за умови цілеспрямованої взаємодії фахівців різного профілю, що зумовлює необхідність комплексного підходу до організації психолого-педагогічного супроводу в освітньому середовищі.

Сутність психолого-педагогічного супроводу передбачає взаємопов'язану діяльність різних спеціалістів (психолога, вчителя, логопеда, соціального педагога, медичного працівника), спрямовану на комплексну підтримку дитини з урахуванням її індивідуального потенціалу, особливостей пізнавальної, емоційної, поведінкової та соціальної сфер [2, с. 58].

У межах такої міждисциплінарної взаємодії важливо окреслити основні завдання психолого-педагогічного супроводу, що реалізуються через конкретні напрями підтримки дитини в умовах інклюзивного навчання. Серед ключових завдань психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами доцільно виокремити низку взаємопов'язаних напрямів, кожен з яких орієнтований на забезпечення всебічної підтримки розвитку дитини в умовах інклюзивного освітнього простору.

Так, першочерговим завданням є проведення всебічної психолого-педагогічної діагностики, яка дозволяє визначити індивідуальні особливості розвитку дитини, її когнітивні, емоційно-вольові, поведінкові, соціальні та комунікативні характеристики. У процесі діагностики також виявляються освітні потреби дитини, наявні труднощі та потенційні ресурси. Збір і аналіз цієї інформації є необхідною умовою для розроблення ефективної індивідуальної освітньої траєкторії. Отримані в результаті діагностики дані стають підґрунтям для подальшого планування індивідуалізованого втручання, наступним етапом якого є організація та здійснення корекційно-розвивальної роботи.

Наступним завданням виступає організація й реалізація корекційно-розвивальної роботи. Цей напрям передбачає створення та впровадження індивідуальної програми розвитку (ІПР), яка охоплює

сукупність педагогічних і психологічних заходів, спрямованих на підтримку пізнавальної активності, розвиток мовлення, емоційної стабільності, навичок соціальної взаємодії. Корекційно-розвивальні заходи впроваджуються не лише під час спеціально організованих занять, а й інтегруються в повсякденне життя дитини в закладі дошкільної освіти [3].

Успішність корекційно-розвивальних заходів значною мірою залежить від узгодженості дій усіх учасників освітнього процесу, що зумовлює необхідність систематичної консультативної підтримки педагогів, батьків та інших фахівців, залучених до супроводу дитини. Важливою складовою супроводу є консультування учасників освітнього процесу – педагогів, батьків, асистентів вихователя, фахівців. Консультативна діяльність має на меті підвищення рівня обізнаності дорослих щодо індивідуальних особливостей дитини, специфіки її потреб, ефективних методів взаємодії та організації навчання й виховання. Таким чином формується єдина стратегія підтримки дитини в усіх сферах її життєдіяльності.

Забезпечення узгодженості дій усіх учасників освітнього процесу неможливе без постійного аналізу ефективності реалізованих заходів, що зумовлює необхідність систематичного моніторингу динаміки розвитку дитини та результативності психолого-педагогічного супроводу. Моніторинг дає змогу своєчасно виявляти зміни в розвитку дитини та коригувати індивідуальну програму відповідно до її потреб, ґрунтуючись на спостереженнях, аналізі діяльності та зворотному зв'язку команди супроводу.

Завдання психолого-педагогічного супроводу формують цілісну систему дій, спрямовану на забезпечення сприятливих умов для розвитку, навчання, виховання та соціалізації дитини з особливими освітніми потребами. Для ефективної реалізації цих завдань необхідна злагоджена робота команди фахівців, високий рівень їх професійної компетентності та чутливість до унікальності кожної дитини. Водночас психолого-педагогічний супровід базується на комплексній взаємодії кількох структурних компонентів, що відображають різні аспекти підтримки дитини з ООП, а саме: психологічного, педагогічного та соціального. Кожен із цих компонентів виконує свою функцію та взаємодіє з іншими, забезпечуючи всебічний розвиток і адаптацію дитини в освітньому середовищі.

Отже, багаторівнева структура психолого-педагогічного супроводу забезпечує цілісний та багатоаспектний підхід до підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Ефективне функціонування кожного зі складників цього супроводу можливе лише за умови скоординованої діяльності фахівців різного профілю, об'єднаних

у міждисциплінарну команду, що забезпечує узгодженість і наступність корекційно-розвивальних заходів. Злагоджена взаємодія між усіма учасниками команди забезпечує цілісність, наступність і системність підтримки дитини, що є визначальним чинником досягнення позитивної динаміки в її розвитку. Такий командний підхід дає змогу всебічно враховувати індивідуальні особливості дитини та своєчасно адаптувати корекційно-розвивальні заходи відповідно до її актуальних потреб.

Спільна діяльність членів команди полягає у плануванні, реалізації та оцінці заходів супроводу на основі єдиної стратегії, яка враховує інтереси й потреби дитини. Командний підхід дозволяє розглядати кожен випадок у міждисциплінарному контексті, що суттєво підвищує ефективність прийнятих рішень і заходів. Такий міждисциплінарний підхід забезпечує не лише цілісне розуміння індивідуальних потреб дитини, а й гнучкість у корекції освітніх стратегій, що є запорукою ефективної підтримки її розвитку та соціалізації. Важливість командної взаємодії полягає у забезпеченні можливості комплексного підходу до виявлення та аналізу труднощів, які переживає дитина, гнучкого підбору ефективних освітніх стратегій, а також у налагодженні постійного інформаційного обміну між усіма учасниками освітнього процесу. Такий формат співпраці створює умови для цілісного впливу на особистість дитини та сприяє підвищенню її адаптаційного потенціалу в освітньому середовищі.

Таким чином, забезпечення ефективної підтримки дитини в інклюзивному освітньому середовищі неможливе без комплексного та скоординованого психолого-педагогічного супроводу, який враховує індивідуальні особливості та потреби кожної дитини.

Висновки. Аналіз першоджерел дає змогу стверджувати, що саме психолого-педагогічний супровід є ключовим елементом системи інклюзивної освіти, без якого неможливо забезпечити ефективну підтримку дітей з особливими освітніми потребами. Його реалізація передбачає глибоке розуміння індивідуальних можливостей дитини, використання сучасних методик, командну взаємодію фахівців та постійне вдосконалення освітнього процесу. Перспективи подальшого розвитку психолого-педагогічного супроводу полягають у розширенні професійної підготовки педагогів, адаптації зарубіжного досвіду, впровадженні інноваційних технологій діагностики й корекції, а також у поглибленні взаємодії з родинami дітей. Лише за умов системного, науково обґрунтованого підходу можна створити повноцінні можливості для розвитку, самореалізації та щасливого дитинства кожної дитини з ООП.

Література

1. Луценко І. В. Психологічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. *Практичний психолог* : Школа. 2013. № 10. С. 4–15.
2. Мазур Л. М. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими потребами в освітньому процесі. Київ : Академвидав, 2022. 280 с.
3. Методичні рекомендації «Щодо організації освітнього процесу в 2024/2025 навчальному році у закладах дошкільної освіти» : лист МОН № 1/15368-24 від 27.08.2024 р.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-553-5-56>

СПІВПРАЦЯ З БАТЬКАМИ ЯК СКЛАДОВА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Кіндрак Тетяна Миколаївна

*магістр клінічної та реабілітаційної психології,
практичний психолог БЦКРДІ «Особлива дитина»
м. Чернівці, Україна*

Сучасний етап розвитку освіти дітей з особливими освітніми потребами (ООП) характеризується інтеграцією загальної та спеціальної освіти, що потребує пошуку ефективних шляхів організації спільного навчання дітей з різним рівнем розвитку [2, с. 712]. Інклюзивна освіта, спрямована на забезпечення потреб кожного учня, передбачає не лише створення адаптованого освітнього середовища, а й залучення до цього процесу всіх учасників – педагогів, фахівців і батьків [5].

Як показано у наукових дослідженнях [3, с. 246], сім'я має винятковий вплив на формування особистості дитини. Сімейне середовище може впливати на становлення дитини як позитивно, так і негативно. Позитивний ефект проявляється через безумовну любов батьків та задоволення соціальних потреб дитини. Саме сім'я виступає визначальним соціальним інститутом, що опосередковує формування емоційної стабільності, навчальної мотивації та рівня соціальної адаптації дитини з особливими освітніми потребами. Тому актуальною стає проблема налагодження конструктивної співпраці між фахівцями